

ІНФОРМАТИЗАЦІЯ ОСВІТИ: ІСТОРИЧНИЙ РОЗВИТОК, ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ

Нітченко Г.М.

Чернігівський державний педагогічний університет імені Т.Г. Шевченка

Сучасний етап розвитку історії людства характеризується процесом переходу від індустріального до інформаційного суспільства. Інформаційне суспільство вимагає від людини ґрунтовної підготовки не тільки зі своєї фахової спеціальності, але й володіння комп'ютерною технікою, знання інформаційних процесів, вміння шукати, збирати та опрацьовувати інформацію за допомогою комп'ютерної техніки.

У зв'язку з переходом до інформаційного суспільства відбувається зміна ролі та завдань освіти. Суспільству необхідні висококваліфіковані та творчі особистості, які здатні до самоорганізації, саморозвитку та самовдосконалення та володіють сучасними інформаційними технологіями. Інформатизація освіти, як фактор підготовки людини до активної участі у житті та процесах інформаційного суспільства, потребує пріоритетного забезпечення відповідними ресурсами. Отже, реформування системи освіти є не тільки необхідною, але й нагальною потребою сучасності.

Проаналізуємо процес інформатизації освіти в наступному ракурсі: історичний, концепція, проблеми, завдання, тенденції, результат.

Інформатизація освіти проходила за наступними історичними етапами:

Кінець 50-х - початок 60-х років широке впровадження електронних засобів та обчислювальної техніки у процес підготовки студентів технічних, а з кінця 60-х рр. - гуманітарних спеціальностей. Основна роль відводилася навчанню основ алгоритмізації та програмуванню, елементам алгебри логіки та математичному моделюванню на ЕОМ. Даний етап можна поділити на два періоди: період захоплення та ейфорії і період осмислення та критичного ставлення до комп'ютерів в освіті.

Середині 70-х років (за деякими джерелами 1980 — 1990 роки) - поява потужного комп'ютерного програмного забезпечення, яке мало графічний інтерфейс та можливість підтримки діалогової взаємодії з користувачем. Даний етап характеризується підвищенням ефективності навчального процесу та розробленням програмно-методичного забезпечення для його підтримки.

Сучасний етап (з 1990 року) - розширення використання потужних персональних комп'ютерів, нових інформаційних та телекомунікаційних технологій, мультимедіа та систем штучного інтелекту. Іде стрімкий розвиток мережі Internet.

Концептуальні положення щодо інформатизації освіти висвітлені в роботах В.Ю. Бикова, В.М. Глушкова, А.П. Гуржія, Ю.О. Дорошенка, А.П. Єршова, М.І. Жалдака, Ю.О. Жука, В.І. Лугового, О.І. Ляшенка, Ю.І. Машбиця, Н.В. Морзе, А.Ю. Пилипчука, Ю.С. Рамського, В.Д. Руденка, М.Л. Смульсона та ін.

Аналіз процесів інформатизації освіти у розвинених країнах засвідчує, що всі вони зумовлені необхідністю формулювання нової парадигми освіти. Шляхи втілення концепцій нової парадигми висвітлені в наступних державних документах: Національна доктрина розвитку освіти України, Закон України „Про освіту”, Закон України „Про вищу освіту”, Закон України “Про Концепцію Національної програми інформатизації”, Державна національна програма „Освіта” („Україна ХХІ століття”).

Згідно цих документів, процес інформатизації освіти повинен проходити за такими основними напрямками:

- інформатизація змісту та форм освіти;

- створення та запровадження інформаційних технологій на всіх рівнях неперервної освіти;

- розвиток сучасних інформаційно-комунікаційних засобів навчання та введення їх у навчальний процес на рівні з традиційними;

- інформатизація системи управління освіти.

Процес інформатизації ґрунтується на системному, діяльнісному підходах та на принципі проектування діяльності. Серед головних проблем інформатизації освіти є:

- розробка нових інформаційних технологій, їх психолого-педагогічних та психофізіологічних основ;

- підготовка педагогічних кадрів;

- удосконалення управління освітою;

- ресурсне забезпечення інформатизації освіти.

До перелічених проблем ще додаються й психолого-педагогічні проблеми:

- нові проблеми, що виникають у зв'язку з покладанням на засоби НІТ певних навчальних функцій;

- фундаментальні проблеми дидактики і педагогічної психології;

- проблеми формування навчальної діяльності учнів;

- проблеми проектування НІТН та засоби їх проектування;

- проблеми підготовки кадрів;

- проблеми формування основ інформаційної культури учнів, студентів і педагогів

[3].

Для успішного вирішення проблем інформатизації освіти України були поставлені завдання:

1) оснастити навчально-виховні заклади та освітні установи сучасними технічними і програмно-методичними засобами, забезпечити високий рівень експлуатаційної надійності комп'ютерів та їх технічне обслуговування;

2) створити сучасні навчальні системи, розробити комп'ютерні навчальні та навчально-ігрові середовища до різних шкільних предметів;

3) розробити інструментальні засоби навчального призначення, орієнтовані на базовий комп'ютер для шкіл України;

4) розробити нове покоління підручників, навчальних та методичних посібників;

5) виконати науково-дослідні та дослідно-конструкторські роботи, провести експериментальні дослідження в галузі інформатизації освіти;

6) сформувати основи інформаційної культури педагогічних кадрів, створити умови для постійного удосконалення їх кваліфікації;

7) впровадити засоби сучасних інформаційно-комунікативних технологій в систему управління освітою [5].

У Концепції інформатизації освіти 1994 року вказується, що основними завданнями інформатизації освіти, є:

- формування інформаційної культури людини;

- забезпечення розвитку особистісних якостей людини, розкриття її творчого потенціалу, підвищення ефективності навчально-виховного процесу на основі впровадження нових інформаційних технологій навчання, надання діяльності творчого дослідницького характеру;

- удосконалення управління освітою;

- інтенсифікація методичної роботи і наукових досліджень [3].

Перелік завдань інформатизації освіти більш широко подає Т. Скубашевська. На її думку, найважливішими завданнями інформатизації освіти виступають:

- підвищення якості підготовки фахівців на основі використання в навчальному процесі сучасних інформаційних технологій;

- застосування активних методів навчання, підвищення творчого та інтелектуального потенціалу навчальної діяльності;

- інтеграція різних видів навчальної діяльності (навчальної, дослідницької та ін.);

- адаптація інформаційних технологій навчання до індивідуальних особливостей того, кого навчають;

-розроблення новітніх інформаційних технологій навчання, які сприяють активізації пізнавальної діяльності тих, кого навчають і підвищення мотивації на освоєння засобів і методів інформатики для ефективного застосування в професійній діяльності;

- забезпечення безперервності і наступності в навчанні;
- опрацювання інформаційних технологій дистанційного навчання;
- вдосконалення програмно-методичного забезпечення навчального процесу;
- впровадження інформаційних технологій навчання у процес спеціалізованої професійної підготовки фахівців різного профілю;

формування інформаційної культури фахівця [6].

У Законі України “Про Концепцію Національної програми інформатизації” відмічено, що результатами інформатизації освіти мають бути:

- розвиток інформаційної культури людини (комп’ютерної освіченості);
- розвиток змісту, методів і засобів навчання до рівня світових стандартів;
- скорочення терміну та підвищення якості навчання і тренування на всіх рівнях підготовки кадрів;
- інтеграція навчальної, дослідницької та виробничої діяльності;
- удосконалення управління освітою;
- кадрове забезпечення усіх напрямів інформатизації України шляхом спеціалізації та інтенсифікації підготовки відповідних фахівців [2].

Як ми бачимо, ефективна інформатизація держави залежить від стану інформаційної культури її громадян. Зрозуміло, що рівень інформаційної культури визначається професійною освітою, а вона, в свою чергу - якістю педагогічної освіти. Отже, ефективність педагогічної освіти тісно пов’язана із розв’язанням наступних питань, які стосуються вдосконалення інформатизації освіти:

- невідповідність змісту та форм підготовки педагогів сучасним запитам школи;
- неготовність більшості вчителів-предметників до використання сучасних інформаційних технологій при викладанні навчального предмету;
- у вищих навчальних закладах відсутня єдина методологія проектування та введення в педагогічну практику інформаційних засобів навчання;
- розробка науково-педагогічних основ інформації не встигає за розвитком комп’ютерної техніки та програмно-апаратних засобів;
- використання інформаційних засобів не орієнтовано на створення цілісних дидактичних комплексів, які б дозволяли на інформаційному рівні повністю забезпечити навчальний процес;
- навчання не є одним цілим в рамках технологічного процесу, а направлене на досягнення „вузьких” навчальних цілей;
- слабо розвинута координація та кооперація вузів різних напрямків при розробці програм та методів забезпечення процесу інформатизації;
- управлінський та професорсько-викладацький склад недостатньо підготовлений до використання у вузах сучасних інформаційних засобів;
- техніка надходить у вузи у недостатній кількості, а наявна досить різноманітна і часто застаріла [1; 4].

Література

1. Богданов Н.А. Использование современных информационных технологий модернизации процесса обучения. Материалы международно-практической и отчетно-выборной конференции «Информатизация образования - 2005». 28-31 мая 2005 года. г. Елец.
2. Закон України “Про Концепцію Національної програми інформатизації” від 4.02.98 № 74/98-ВР - http://www.edu-ua.net:8101/cgi-bin/_k8u/rus/zak/z9.htm.
3. Концепція інформатизації// Рідна школа, 1994. -№11. - С. 26-29.
4. Образцов П.И. Информатизация учебного процесса в высшей школе: проблемы, пути

и условия развития // Новые информационные технологии в региональной инфраструктуре и образовании (НИТРИО 2001). Материалы IV международной научно-методической конференции. - Астрахань: Изд-во АГТУ, 2001. - 388 с. - С.117-121.

5. Програма інформатизації народної освіти України на 1991 -1995 роки.
6. Скубашевська Т. Мовні стратегії в контексті впровадження новітніх інформаційних технологій. - Вища освіта України. Теоретичний та науково-методичний часопис. — 2004. — №4. — С.82-88.

Стаття надійшла до редакції 11.04.2006р.